

Лабораторна робота №3

Тема: Дослідження рена відлікового пристрою теодоліта

Мета роботи: Засвоїти методику виконання дослідження рена відлікового пристрою теодоліта

Прилади і інструменти: досліджуваний теодоліт __Т__ №_____, допоміжний теодоліт __Т__ №_____, штативи ШР-160 (2 шт.)

Короткі теоретичні відомості

Причина, що викликає *рен* відлікових пристроїв у всіх оптичних теодолітах однакова — це неправильне збільшення інтервалів лімбів при подачі їхніх зображень у поле зору відлікового мікроскопа.

У теодолітах з односторонніми шкаловими мікроскопами *рен* – це невідповідність зображення градусного інтервалу лімба довжині шкали мікроскопа.

Рен відлікової системи згідно ГОСТу 20063-74 визначають на наступних установках круга: горизонтальний круг: 0; 60; 120; 180; 240; 300° (прямий хід) і 330; 270; 210; 150; 90 30° (зворотний хід); вертикальний круг – - 6; - 3; 0; 3; 6; 9° (прямий хід) і 7; 4; 1; - 2; - 5; - 8° (зворотний хід).

Методика спостереження

Для спостереження використовують більш точний допоміжний прилад. Зорові труби приладів фокусують на нескінченність і наводять одну на одну. По шкалі досліджуваного теодоліта встановлюють заданий відлік φ_1 (наприклад 0° 0,0'), точно сполучаючи штрих лімба з нульовим штрихом шкали. Допоміжним приладом точно візують на сітку досліджуваного теодоліта. Двічі беруть, і записують в таблицю, відліки a_1' і a_1'' по шкалі мікрометра допоміжного приладу. Обчислюють, і записують в таблицю, середнє з цих відліків. Далі навідним гвинтом аліади (якщо досліджується горизонтальний круг) чи навідним гвинтом труби (якщо досліджується вертикальний круг) точно сполучають сусідній молодший, відносно φ_1 , штрих лімба ($\varphi_1 - 1^\circ$) з останнім штрихом шкали (60'). Допоміжним приладом знову візують на сітку досліджуваного теодоліта. Двічі беруть, і записують у таблицю, відліки b_1' і b_1'' по шкалі мікрометра допоміжного приладу. Обчислюють, і записують у таблицю, середнє з цих відліків. За формулою $r_1 = b_1 - a_1$ обчислюють рен для даної установки круга і записують його в таблицю.

У такий же спосіб визначають значення рена при інших установках круга.

Обчислюють: середнє значення рена $r_{\text{нд.}} = \sum r_i / n$, де r_i – рен для i -ї установки круга, n – кількість установок круга; відхилення δ_i кожного значення від середнього $\delta_i = r_i - r_{\text{нд.}}$.

Середню квадратичну помилку рена обчислюють за формулою

$$m = \sqrt{\frac{[\delta_i \delta_i]}{n(n-1)}}$$

Помилка m не повинна перевищувати для теодолітів типу Т5, Т15, Т30М, Т30 і 2Т30 відповідно 1"; 1,5"; 3" і 3".

Величина рена горизонтального і вертикального кругів $r_{\text{сп.}}$ не повинна перевищувати для теодолітів типу Т5, Т15, Т30М, Т30 і 2Т30 відповідно 3"; 6"; 15" і 15". При незадовільних результатах роблять висновок про необхідність юстировки оптичної відлікової шкали системи приладу.

Дослідження рена відлікового пристрою теодоліта

Дата " __ " _____ 20__ р.

Теодоліт _____ № _____

$T_{\text{поч.}} =$ _____ °С

Допоміжний теодоліт _____ № _____

$T_{\text{зак.}} =$ _____ °С

Досліджуваний круг _____

№ пп.	Установки круга	φ_1			$\varphi_1 - 1^\circ (60')$			r_i	δ_i	$[\delta_i \delta_i]$
		a_i'	a_i''	a_i (сер.)	b_i'	b_i''	b_i (сер.)			
Прямий хід										
1.	0°									
2.	60°									
3.	120°									
4.	180°									
5.	240°									
6.	300°									
Зворотний хід										
7.	330°									
8.	270°									
9.	210°									
10.	150°									
11.	90°									
12.	30°									
Середнє значення:										

Величина рена $r_{cp} = \underline{\hspace{2cm}}$.

Середня квадратична помилка рена $m = \underline{\hspace{2cm}}$.